

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Jindřich Mach

Místní a krajské referendum v ČR a vybraných zemích EU

Bakalářská práce

Olomouc 2015

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Místní a krajské referendum v ČR a vybraných zemích EU vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 25. března 2015

.....

Podpis

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval vedoucí bakalářské práce, JUDr. Dalimile Gadasové Dr., za odborné vedení, připomínky a rady.

Obsah

Přehled používaných zkratk	5
Úvod	6
1 Referendum na územní úrovni v ČR	8
1.1 Právní úprava místního referenda	8
1.2 Právní úprava krajského referenda	11
2 Místní referendum a krajské referendum	14
2.1 Inicie	14
2.2 Vyhlášení	16
2.3 Příprava	18
2.4 Hlasování	20
2.5 Výsledky	22
2.6 Přestupky	24
2.7 Soudní přezkum	26
3 Místní referenda ve vybraných zemích EU	29
3.1 Slovensko	29
3.2 Polsko	30
3.3 Německo	31
3.4 Francie	31
3.5 Finsko	32
3.6 Belgie	33
4 Místní referendum v Bystřici nad Pernštejnem	35
Závěr	39
Seznam použitých zdrojů	42
Shrnutí	46
Seznam klíčových slov	47

Přehled používaných zkratk

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie podle Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie

Listina – Listina základních práv a svobod vyhlášená usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. jako součást ústavního pořádku České republiky

Poslanecká sněmovna – Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky

Sb. – Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv České republiky

Senát – Senát Parlamentu České republiky

Ústava – ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších podpisů

Vláda – Vláda České republiky

Zb. – Zbierka zákonov Slovenskej republiky

Úvod

Principem demokracie nebo chcete-li demokratického způsobu vládnutí je bezpochyby participace občanů na moci. My, jako občané, máme několik možností, jak se podílet na politice státu. V našem právním systému je nám nejspíše bližší princip nepřímé demokracie, kdy si volíme své zástupce, prostřednictvím nichž vykonává lid svoji moc. Je to tedy způsob, kdy lid rozhodne, koho zvolí, a tím vybere zástupce, kteří budou rozhodovat o jeho právech a povinnostech a také politice státu. Jde o klasický cyklický projev, kdy se volby opakují pravidelně po daném časovém úseku. Ovšem volby nejsou jedinou možností pro občany, jak ovlivnit státní politiku. Je možné projevit svůj názor například prostřednictvím petic či referend. Institut referenda je klasický projev přímé demokracie, který u nás není tak obvyklý jako v jiných zemích EU.

Ve své bakalářské práci se proto zaměřuji právě na téma místního a krajského referenda. Je to způsob užití přímé demokracie, který je v dnešní době spíše opomíjen či možná i podceňován. Ovšem v neposlední řadě se objevují náznaky přiklání se i k těmto institutům a to jak ze stran občanů, tak i z řad vysoké politiky.

Mojí snahou bude vysvětlit institut místního a krajského referenda v rámci České republiky a jeho právní zakotvení. V souvislosti s tímto se zaměřím na právní zakotvení jak na úrovni ústavního pořádku, tak i v zákonné míře. Popíši vývoj referend od počátku devadesátých let v ČR spolu s přijetím stávající právní úpravy. Podrobněji také vysvětlím proces obou referend a pokusím se o stručnou komparaci a zmínění případných odlišností. Při tvorbě své práce budu vycházet jak z knižních publikací, tak i jednotlivých právních předpisů či internetových zdrojů. V zájmu výstižnosti práce budu vycházet i z judikatury týkající se referend na územní úrovni. Budu se snažit o přiblížení uplatňování přímé demokracie ve vybraných zemích EU, přesněji právě referend na územní úrovni. Zaměřím se jak na sousední, tak i jiné země, z ostatních částí Evropy, z mého pohledu zajímavé z hlediska přímé demokracie, stejně tak využiji jen některých judikátů, neboť jich je v souvislosti s touto problematikou poměrně velké množství.

Závěrečnou kapitolu věnuji rozboru referenda, jako příkladu z české komunální praxe, které se nedávno konalo v Bystřici nad Pernštejnem a týkalo se oblasti jaderné

energetiky. V závěru celé práce bude mojí snahou vystihnout případné nedostatky, ale i pozitiva stávající právní úpravy spolu s pohledem de lege ferenda.

Ve své práci využiji metodu historickou, popisnou či metodu srovnávací. Práce je určena široké veřejnosti a jejím cílem je přiblížit institut referend na územní úrovni, a to jak v ČR, tak i ve srovnání s vybranými zeměmi v rámci EU s účelem porovnat postavení těchto institutů v jednotlivých zemích.

1 Referendum na územní úrovni v ČR

V této kapitole, nesoucí název Referendum na územní úrovni v ČR, se zaměřím na právní zakotvení obou institutů v českém právním řádu. Dále stručněji zmíním jejich vývoj od počátku 90. let. V závěru kapitoly se budu věnovat přijetí stávající právní úpravy spolu s jejím stručným rozbořem.

1.1 Právní úprava místního referenda

Ústavní pořádek skýtá nejednoznačný výklad problematiky přímé demokracie. Samotná Ústava spíše upřednostňuje demokracii nepřímou. Přesněji čl. 2 Ústavy nám uvádí: „Lid je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní“ a „Ústavní zákon může stanovit, kdy lid vykonává státní moc přímo.“¹ Nicméně je nutné podotknout, že tato ustanovení se převážně vztahují na referenda celostátní. I když se na první pohled zdá, že Ústava neúplně podává ustanovení institutu referenda, tak je třeba vzít v úvahu možnost poměrně široké volnosti, jakým způsobem referendum upravit. Ústava taktéž nevylučuje, že by tak mohl učinit i běžný zákon.² Dalšími důležitými články jsou čl. 99: „Česká republika se člení na obce, které jsou základními územními samosprávnými celky, a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky.“³ A čl. 100 upravující právo na samosprávu: „Územní samosprávné celky jsou územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu.“⁴

Neopomenutelným ústavním základem je Listina základních práv a svobod, přesněji její čl. 21 odst. 1: „Občané mají právo podílet se na správě věcí veřejných přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců.“⁵ Samotné místní referendum nám upravuje samostatný zákon.⁶

Již Ústava ČSSR předpokládala zavedení institutu místního referenda přijetím významné novely, kterou byl ústavní zákon č.294/1990 Sb. Následující právní úpravou byl zákon č. 367/1990 Sb. o obcích, který ovšem podrobnější úpravu místního referenda svěřil do

---

¹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

² PECHANEC, Pavel. *Přímá demokracie v České republice*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 41.

³ Tamtéž

⁴ Tamtéž

⁵ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

⁶ KOČÍ, Roman. *Obecní samospráva v České republice praktická příručka s judikaturou*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012. s. 152.

„rukou“ zvláštního zákona č. 298/1992 Sb., o volbách do zastupitelstev v obcích a o místním referendu s nabytím účinnosti od 1. července 1992. V souvislosti s touto právní úpravou a na základě jejího zmocnění byla přijata vyhláška č. 433/1992 Sb. o úkolech obcí při zajišťování voleb do zastupitelstev v obcích a při místním referendu. Tento právní předpis byl historickým milníkem, podle něhož se již mohlo na našem území konat místní referendum. To, že problematika týkající se voleb do zastupitelstva a místního referenda byla součástí společné právní úpravy, znamenalo značné nevýhody. Problém byl vyřešen odloučením těchto dvou institutů. Úprava voleb do zastupitelstva se přesunula do zákona č. 152/1994 Sb. Institut místního referenda ovšem zůstal ve stávající právní úpravě, tj. v zákoně č. 298/1992 Sb., který však změnil název na zákon o místním referendu.

V průběhu několika let vyvstala otázka, zda není zapotřebí nahradit stávající zákon novým právním předpisem. Impulsem bylo hned několik nedostatků stávající právní úpravy. Mezi nejdůležitější důvody lze zařadit fakt, že došlo ke značné reformě veřejné správy. V souvislosti těchto změn byla přijata také řada nových zákonů a to např. zákon o obcích, zákon o hlavním městě Praze, zákon o volbách do zastupitelstev obcí nebo zákon o krajích, který ale spíše souvisí s referendem krajským.⁷ Rozporů a komplikací bylo mnohem více. Jedním z vážnějších bylo, že prakticky neexistovala možnost předběžné soudní ochrany.

V roce 2003 započal legislativní proces přijetí nové právní úpravy týkající se místního referenda. Tehdejší vláda, v čele s JUDr. Stanislavem Grossem, předložila návrh Poslanecké sněmovně, jejíž organizační výbor návrh doporučil a navrhl jej k projednání. Návrh byl přikázán Výboru pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí, který předložil celkem čtyři pozměňovací návrhy, se kterými návrh zákona o místním referendu putoval do druhého čtení. Ve třetím čtení se hlasovalo o čtyřech pozměňovacích návrzích, které byly spíše technického rázu. Všechny tyto změny obstály a byly přijaty. Poslanecká sněmovna postoupila návrh zákona do Senátu, kde byl projednán Výborem pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí a Ústavně-právním výborem. Oba výbory dospěly ke stejnému názoru a doporučily návrh zákona schválit v daném znění, načež byl návrh zákona projednán samotným Senátem a přijat. Ke konci roku 2003 byl návrh zákona předán prezidentu republiky, jenž jej podepsal k poslednímu dni v roce. Schválený zákon následně také podepsal předseda vlády. Zákon o místním referendu byl vyhlášen 23. ledna 2004 pod číslem 22/2004 Sb. a nabytí účinnosti 1. února 2004. Tento zákon zrušil předešlý zákon č. 298/1992 Sb., o volbách do zastupitelstva v obcích a o místním referendu, mimo jiné také vyhlášku

---

⁷ PECHANEC: *Přímá demokracie....*, s. 63.

Ministerstva vnitra č. 433/1992 Sb., o úkolech obcí při zajišťování voleb do zastupitelstev.⁸ Samotný zákon si prošel již čtyřmi novelizacemi. Nejzásadnější novelou byl zákon č. 169/2008 Sb. Tato právní úprava zásadním způsobem upravuje závaznost a platnost místního referenda.⁹

Zákon č. 22/2004 Sb. upravuje konání místního referenda na úrovni obcí a hlavního města Prahy.¹⁰ Místní referendum lze konat v rámci samostatné působnosti obce.¹¹ Samostatnou působnost obce vyobrazuje zákon o obcích, přesněji § 35: „*Do samostatné působnosti obce patří záležitosti, které jsou v zájmu obce a občanů obce, pokud nejsou zákonem svěřeny krajům nebo pokud nejde o přenesenou působnost orgánů obce nebo o působnost, která je zvláštním zákonem svěřena správním úřadům jako výkon státní správy, a dále záležitosti, které do samostatné působnosti obce svěří zákon.*“¹² Právo na konání místního referenda je bezprostředně spojeno s oblastí samostatné působnosti obce a při nesplnění této podmínky toto právo zaniká. *V souvislosti s tím Ústavní soud ve svém usnesení konstatoval, že ústavní systém ČR je založen na principu zastupitelské demokracie a institut referenda je třeba chápat jako doplňkový instrument a musí mimo jiné splnit celou řadu podmínek. Jedna z nejdůležitějších podmínek je právě v referendu položená otázka, která spadá do samostatné působnosti obce a nesplněním této podmínky právo na konání místního referenda zaniká spolu s ochranou stěžovatele dle čl. 21 Listiny.*¹³

Zvláštností hlavního města Prahy je, že má postavení jak obce i kraje.¹⁴ Případně konaná referenda se uskutečňují v rámci samostatné působnosti hlavního města Prahy, a to jak z pohledu obce, tak i kraje, přičemž se řídí zákonem o místním referendu, jenž nám celkově upravuje institut místního referenda a jeho průběh. A to od samého počátku, tedy iniciace, až do vyhlášení výsledků. Zaměřuje se také na přestupky a soudní přezkum.

---

⁸ *Vládní návrh zákona o místním referendu.* www.psp.cz, 18.Března 2003 [cit. 10.Ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=255>>

⁹ Zákon č. 169/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 234/2006 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰ RIGEL, Filip: *Zákon o místním referendu s komentářem a judikaturou*, Leges, 2011. s. 21. (§1)

¹¹ PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část. 8., dopl. a aktualiz. vyd.*, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. S. 237

¹² Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

¹³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 31. srpna 2006, sp. zn. II. ÚS 706/04.

¹⁴ Viz § 1 zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů

1.2 Právní úprava krajského referenda

Obdobně jako u referenda místního, tak i u referenda krajského, hraje významnou a nepostradatelnou roli ústavní pořádek. I zde jsou nejdůležitější články 2, 99 a 100 Ústavy a také čl. 21 Listiny.

Již v době přijetí zákona o místním referendu se spekulovalo, zda s ním společně nezavést také institut referenda krajského. Nicméně tehdejší premiér JUDr. Stanislav Gross při svém výstupu za předkladatele návrhu zákona o místním referendu, tj. vládu, sdělil, že z důvodu dřívějšího odmítnutí otázky krajského referenda zmíněný návrh počítá pouze s referendem místním. K tomuto závěru se došlo s tím, že k případnému přijetí samotného zákona, který by se týkal krajského referenda, by mohlo dojít později. *Již tehdejší podoba krajského zákona obsahovala předpoklad krajského referenda, kdy ve svém § 12 říkal, že občan, který již dosáhl věku 18 let, je nadán právem hlasovat v krajském referendu, pokud by tak stanovil zvláštní zákon.* Toto ustanovení bylo ze zákona následně vypuštěno zákonem č. 231/2002 Sb.¹⁵

Nicméně v roce 2005 zastupitelstvo Jihomoravského kraje předložilo Poslanecké sněmovně návrh zákona o krajském referendu, jenž upravoval institut krajského referenda takovým způsobem, že se měl týkat Vyšších územních samosprávných celků vyjma Prahy. Praha je v této souvislosti výjimkou, neboť u ní je užíván zákon o místním referendu. Předložený návrh obsahoval několik nevyjasněných otázek a řadu nejasností. Oproti dnešní úpravě tehdejší návrh počítal i s možností konat krajské referendum třeba i na části území kraje apod. Celý návrh vyvolával obrovské diskuze a vášnivé debaty. Vláda se k tomuto návrhu postavila zcela kriticky a navrhovatel ho vzal v průběhu druhého čtení zpět.¹⁶

V roce 2009 předložila skupina poslanců v čele s Mgr. Bohuslavem Sobotkou a Ing. Jiřím Paroubkem návrh zákona o krajském referendu. V důvodové zprávě se zákonodárce odvolává na čl. 2, 8 a neopomíjí ani čl. 99 a 100 Ústavy a dokonce zmiňuje i čl. 3 francouzské Deklarace práv člověka a občana. Snahou zákona je posílit podíl občanů na správě věcí veřejných v rámci kraje a docílit, aby se kraje staly tzv. „společenstvími občanů“, jak uvádí Ústava. Nicméně nebylo snahou zákonodárce, aby nějak znehodnotil postavení zastupitelské demokracie v rámci kraje. Zákonodárce byl obezřetný a vzal v úvahu, aby právní předpis byl také v souladu s komunitárním právem.¹⁷ *I když nám sice právo Evropského společenství a*

¹⁵ Historická verze: zákon č. 129/2000 Sb. o krajích (krajské zřízení), ve znění zákona 231/2002 Sb.

¹⁶ ŠPOK, Radomír a kol. *Místní referenda v České republice a ve vybraných zemích Evropské unie*. Praha: Institut pro evropskou politiku Europeum, 2006. s. 31

¹⁷ PECHANEC: *Přímá demokracie....*, s. 77.

*judikatura Evropského soudního dvora výslovně neupravují institut krajského referenda, tak v preambuli Evropské charty místní samosprávy, kterou je Česká republika vázána, je uvedeno, že právo občanů podílet se na řízení veřejných záležitostí je jedním z demokratických principů, uznávaných všemi členskými státy Rady Evropy, což se nepochybně vztahuje i na referendum místní.*¹⁸ Uvedený návrh zákona o krajském referendu je tedy i v souvislosti s právem Evropského společenství zcela vyhovující.

Zákon o krajském referendu a změně některých zákonů, který vyšel po dlouhých obstrukcích, mimo jiné i vrácením ze strany Senátu či prezidentem republiky, nabyl účinnosti 1. ledna 2011.¹⁹ Jedná se o samostatný zákon, který vychází ze zákona o místním referendu.²⁰ Do doby existence této právní úpravy se krajská referenda mohla konat pouze v hlavním městě Praze, a to ohledně věcí týkajících se samostatné působnosti hlavního města Prahy, jako samosprávného kraje.²¹ Tato problematika vycházela již ze zákona 22/2004 Sb., o místním referendu a změně některých zákonů. Tedy zákon o krajském referendu se pro referendum na území hlavního města Prahy nevztahuje.²² Krajské referendum je možno vyhlásit komplexně pro celý kraj a nikoliv pro část či snad jen některé území daného kraje. Právní předpis vymezuje předmět referenda jak pozitivně, tak i negativně. Rozhoduje se v něm o věcech, které náleží do samostatné působnosti kraje. Samostatnou působnost můžeme odvodit ze zákona o krajích, jehož § 14 nám říká: „*Do samostatné působnosti kraje patří záležitosti, které jsou v zájmu kraje a občanů kraje, pokud nejde o přenesenou působnost kraje.*“²³ Stejně jako u referenda místního se právní předpis celkově zaobírá krajským referendem a jeho průběhem a to od jeho iniciace až po vyhlášení výsledků. I zde jsou na tomto úseku upraveny přestupky a soudní přezkum. Zákon o krajském referendu také částečně navazuje na předešlý návrh z roku 2005.²⁴

---

¹⁸ Usnesení Vlády České republiky: Příloha k usnesení vlády ze dne 2. listopadu 2005 č. 1399, Stanovisko vlády k návrhu Zastupitelstva Jihomoravského kraje na vydání zákona o krajském referendu a o změně některých zákonů (sněmovní tisk č. 1166). www.psp.cz, 2. listopadu 2005 [cit. 15. ledna 2015] Dostupné na <http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/WebGovRes/3DF510F3B287E72DC12571B60070B334?OpenDocument>

¹⁹ *Prezident vetoval zákon o krajském referendu.* [online]. www.ipravnik.cz, 22. března 2010 [cit. 17. ledna 2015]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/aktuality/pd_1/art_6567/detail.a.spx>

²⁰ PECHANEC: *Přímá demokracie*..., s. 77.

²¹ Zákon č. 131/200 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů

²² PECHANEC: *Přímá demokracie*..., s. 78.

²³ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů

²⁴ Návrh zákona o krajském referendu (sněmovní tisk č. 737/0 ze dne 16.2.2009). www.psp.cz, 16. února 2009 [cit. 20. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?t=737&o=5>>

2 Místní referendum a krajské referendum

V této kapitole podrobněji popíši proces obou referend. Jak již bylo zmíněno dříve, právní úprava krajského referenda vychází ze zákona o místním referendu, tudíž jsou oba instituty, co se týče z právního hlediska, obdobně upraveny. Mojí snahou bude jejich stručná komparace a zmínění případných odlišností.

2.1 Inicie

Aby došlo ke konání místního referenda (dále jen „referenda“), musí být dán podnět a ten může přijít ze dvou stran, ze zastupitelstva obce (dále jen „zastupitelstva“) nebo přípravného výboru (dále jen „výbor“). V prvním případě se zastupitelstvo usnese na konání referenda nadpoloviční většinou všech hlasů. V případě druhém smí výbor podat návrh na konání hlasování, pokud jej podpoří svým podpisem určitý počet oprávněných osob.²⁵ Dané podmínky nám uvádí následující tabulka.

Počet obyvatel	Procentuální vyjádření oprávněných osob
pod 3000	30 %
pod 20 000	20 %
pod 200 000	10 %
nad 200 000	6 %

²⁶

Výbor se skládá z nejméně tří členů, oprávněných osob.²⁷ Každý výbor si zvolí zmocněnce, který za něj bude jednat. Výbor disponuje několika pravomocemi, i když sám o sobě nemá právní subjektivitu. Má ovšem právo navrhnout uspořádání referenda nebo delegovat členy komisí pro hlasování. Také je oprávněn podat soudu návrh na určení, že referendum má být vyhlášeno nebo že návrh výboru nemá vady. Jako poslední oprávnění zákon uvádí podání návrhu u soudu na neplatnost hlasování či vyslovení neplatnosti rozhodnutí v referendu.²⁸ Výbor má mimo jiné povinnosti uvést, který z jeho členů bude

²⁵ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo. Obecná část. 8. Vydání.* Praha: C. H. BECK, 2012, s. 163.

²⁶ RIGEL: *Zákon o místním referendu...*, s. 98. (§9)

²⁷ Oprávněná osoba - každá osoba, která má právo volit do zastupitelstva obce, má právo hlasovat v místním referendu. Viz. § 2 zákona č 22/2004 Sb., o místním referendu, ve znění pozdějších předpisů

²⁸ Viz § 9 zákona č 22/2004 Sb., o místním referendu, ve znění pozdějších předpisů

jednat jeho jménem, tudíž bude jeho zmocněncem, jehož úkony budou pro výbor závazné. *Touto problematikou se zabýval i Ústavní soud, který ve svém nálezu konstatoval, že přípravný výbor je oprávněn ke všem procesním úkonům, které jsou spojeny s místním referendem, tedy nejen k těm úkonům, jež přímo zakotvuje zákon o místním referendu, ale i k případnému podání ústavní stížnosti.*²⁹

Návrh výboru musí splňovat podle zákonné úpravy určité parametry, jako jsou stanovení území, na kterém se má referendum konat a také otázky, kterých se hlasování má týkat, odůvodnění návrhu, odhad nákladů v souvislosti s uspořádáním referenda, označení zmocněnce a údaje všech členů výboru spolu s jejich podpisy. Pokud některý z těchto údajů schází, tak zastupitelstvo následně vyrozumí zmocněnce a vyzve ho k nápravě. K návrhu se připojí podpisová listina, která musí obsahovat označení území, jméno, příjmení, adresu členů výboru a kromě toho celé znění otázky.³⁰ Nesmí chybět poučení, které souvisí s přestupky v rámci referenda. Připravený návrh výbor předloží na příslušném obecním úřadě s tím, že počíná běžet patnácti denní lhůta na jeho posouzení. Po několika dnech, obvykle sedmi, vyrozumí obecní úřad zmocněnce, zda je návrh tzv. bezvadný nebo obsahuje nějaké vady. Zmocněnec má poté sedm nebo i více dnů na to, aby návrh uvedl do patřičné podoby. Bezvadný návrh se projedná na nejbližším zasedání zastupitelstva, které rozhodne o jeho vyhlášení.³¹

U krajského referenda je proces obdobný. Podnět může vycházet jak ze zastupitelstva kraje, tak i přípravného výboru.³² V případě zastupitelstva se jedná o to, že se na konání krajského referenda usnese nadpoloviční většinou svých hlasů. Ze strany výboru jde opět o podání návrhu na konání krajského referenda s určitým potřebným počtem podpisů oprávněných osob. V tomto případě jde alespoň o 6 % oprávněných osob, které mají trvalý pobyt na území kraje, v kterém se má dané referendum konat.³³

I zde má výbor minimálně tři členy, kterými jsou oprávněné osoby a také si stanoví svého zmocněnce, který za něj bude následně jednat. Ani zde výbor nedisponuje právní subjektivitou a má rovněž obdobné pravomoci.

Návrh výboru musí též splňovat kritéria dle zákonné úpravy. Podmínky a náležitosti jsou rovněž obdobné jako u místního referenda. Pokud má návrh případné nedostatky, tak krajský úřad vyrozumí zmocněnce a vyzve ho k nápravě. Krajský úřad má na posouzení lhůtu

---

²⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 9. února 2005, sp. zn. Pl. ÚS 223/04

³⁰ Viz § 10 zákona č 22/2004 Sb., o místním referendu, ve znění pozdějších předpisů

³¹ RIGEL: *Zákon o místním referendu...*, s. 100. (§10)

³² PECHANEC: *Přímá demokracie...*, s. 79.

³³ HENDRYCH: *Správní právo. Obecná část...*, s. 163.

patnácti dnů a po několika dnech vyrozumí zmocněnce o případných vadách nebo sdělí, že je návrh tzv. bezvadný. Bezvadný návrh se následně projedná na nejbližším jednání zastupitelstva, které rozhodne o jeho vyhlášení.³⁴

2.2 Vyhlášení

Referendum může být vyhlášeno dvěma možnými způsoby. Prvním z nich je vyhlášení na návrh přípravného výboru a druhý způsob plyne z rozhodnutí zastupitelstva obce nebo statutárního města.

Nejprve se budu věnovat první možnosti. Zastupitelstvo rozhoduje usnesením na nejbližším zasedání. Rozhodne o vyhlášení referenda, pokud o navržené otázce referendum konat lze nebo referendum nevyhlásí, a to v případě, když o dané otázce referendum konat nelze a tyto podmínky stanovuje právní úprava.³⁵ ***Krajský soud v Plzni ve svém usnesení konstatoval, že soubor výrazů ohledně otázky, kdy referendum konat nelze je zapotřebí vyložit extenzivně, a to jak z hlediska § 7, tak i § 5 a § 1 zákona o místním referendu.***³⁶ Pokud zastupitelstvo referendum vyhlásí, stanoví den jeho konání, který by měl být nejpozději devadesátý den od jeho vyhlášení. Může ovšem nastat situace, kdy výbor stanoví dobu pozdější. Zastupitelstvo by mělo posuzovat pouze navrženou otázku, jelikož z formální stránky by měl návrh posuzovat obecní úřad či magistrát statutárního města. Pokud i tak zjistí, že v posuzovaném návrhu je formální nedostatek, nebude již možno tento nedostatek napravit, a tudíž nebude mít možnost ani z tohoto důvodu referendum nevyhlásit. Proto by mělo zastupitelstvo hlasovat o vyhlášení až po oznámení o bezvadnosti nebo uplynutí třiceti dnů, po kterých vznikne nevyvratitelná domněnka, že návrh bezvadný je.

Pokud zastupitelstvo rozhoduje o více navržených otázkách a některé z nich jsou nepřijatelné, neznamená to, že se referendum nemůže vyhlásit alespoň o těch, které přijatelné jsou. Otázku, která není přijatelná nelze nějak měnit či opravovat, neboť každá navržená otázka je svým způsobem unikát a vztahují se k ní podpisy z dané podpisové akce, a tak by si případná změna vyžadovala novou podpisovou akci. Tento způsob vyhlášení referenda umožňuje jednak zjistit názor ze strany občanů, tak i plní kontrolní funkci a to z toho pohledu, že veřejnost může zvrátit určité rozhodnutí. Poté, co zastupitelstvo dojde ke svému závěru, tedy k takovému, že referendum vyhlásí nebo ne, neprodleně informuje zmocněnce přípravného výboru, který návrh předložil. Usnesení je následně vyvěšeno na úřední desce

---

³⁴ PECHANEC: *Přímá demokracie...*, s. 80-81

³⁵ Viz § 7 zákona č 22/2004 Sb., o místním referendu, ve znění pozdějších předpisů

³⁶ Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 10. července 2006, sp. zn. 30 Ca 59/2006

obecního úřadu nebo statutárního města a na úředních deskách jeho městských částí či obvodů a to po dobu patnácti dnů. Obdobně se postupuje na základě rozhodnutí soudu.

Nicméně zastupitelstvo může o navržené otázce rozhodnout, aniž by referendum vyhlásilo. Pokud tak učiní, neprodleně vyrozumí zmocněnce. Ten má možnost ve lhůtě sedmi dnů prohlásit, že na konání referenda i nadále trvá. Pokud tak učiní, zastupitelstvo na nejbližším zasedání referendum vyhlásí.³⁷ Sedmidenní lhůta je zde důležitá, zastupitelstvo nesmí v této době žádným způsobem realizovat své rozhodnutí, i kdyby tak učinilo, tak rozhodnutí o konkrétní navržené otázce by pozbylo platnosti.

Druhou možností je vyhlášení referenda z rozhodnutí zastupitelstva obce nebo statutárního města. Tento postup je způsobem, jak vyhlásit referendum bez role přípravného výboru. Příslušné zastupitelstvo rozhoduje o vyhlášení hlasováním a to prostou většinou. Každé usnesení o vyhlášení referenda musí obsahovat určité náležitosti. Mezi konkrétní údaje patří označení území, na kterém se konání daného referenda navrhuje, navržená otázka v celém znění, odůvodnění návrhu, odhad nákladů v souvislosti s konáním referenda a způsob jejich úhrady z rozpočtu územně samosprávného celku.

Termín vyhlášení referenda je den vyvěšení příslušného usnesení zastupitelstva na úřední desce obecního úřadu nebo statutárního města a opět na úředních deskách jeho městských částí a obvodů a to po dobu patnácti dnů. Samotné referendum se musí konat nejpozději do devadesáti dnů. Pokud referendum vyhlásí zastupitelstvo, nesmí být konáno v následujícím funkčním období.³⁸

I krajské referendum lze vyhlásit dvěma možnými způsoby. V prvním případě zastupitelstvo kraje rozhoduje usnesením na nejbližším zasedání. Zastupitelstvo rozhodne o vyhlášení krajského referenda, pokud o navržené otázce referendum konat lze nebo jej nevyhlásí, pokud o otázce referendum konat nelze, což opět upravuje právní předpis.³⁹

Jakmile zastupitelstvo dojde k závěru, vyrozumí taktéž zmocněnce o přijatém usnesení, které uveřejní ve Věstníku právních předpisů kraje a zároveň jej vyvěsí na úřední desce kraje po dobu patnácti dnů a rozešle starostům obcí v rámci území kraje, kteří postupují obdobně a usnesení vyvěsí na úředních deskách obcí. Lhůta zde zůstává stejná, a to patnáct dnů. Tento postup zůstává zachován i v případě vyhlášení krajského referenda na základě rozhodnutí soudu. Případ, kdy zastupitelstvo rozhodne o navržené otázce, aniž by vyhlásilo referendum, zůstává obdobný včetně stanovených lhůt. Druhým způsobem vyhlášení

---

³⁷ PECHANEC: *Přímá demokracie*..., s. 67.

³⁸ Viz § 15 zákona č 22/2004 Sb., o místním referendu, ve znění pozdějších předpisů

³⁹ Viz § 7 zákona č 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

krajského referenda je jeho vyhlášení z rozhodnutí zastupitelstva. I zde hraje zastupitelstvo zásadní roli. K vyhlášení konání krajského referenda je zapotřebí nadpoloviční většiny všech hlasů zastupitelů. Usnesení musí obsahovat konkrétní náležitosti podle § 10 zákona o krajském referendu, jako jsou označení území kraje, odůvodnění návrhu, znění otázky apod..⁴⁰

K vyhlášení dojde uveřejněním usnesení zastupitelstva ve Věstníku právních předpisů kraje spolu s vyvěšením na úřední desce krajského úřadu po dobu patnácti dnů. Doba vyhlášení je zásadní pro stanovení samotného dne konání krajského referenda. To se musí konat ve lhůtě nejpozději do devadesáti dnů. V případě, kdy krajské referendum vyhlásí zastupitelstvo, tak den konání nesmí být v době následujícího funkčního období.⁴¹

2.3 Příprava

Jakmile je referendum vyhlášeno, musí být zřízeny komise, které pracují na přípravě, průběhu hlasování a zjišťování konečných výsledků. Komise pracují v součinnosti s příslušným obecním úřadem či magistrátem statutárního města (dále jen „magistrát“). Zvláštností referenda je, že komise jsou zde jinak výlučným orgánem a nemusí se o své kompetence dělit s jinými orgány.⁴²

Ustanovující proces je pro všechny komise stejný. Starosta obce nebo primátor statutárního města (dále jen „primátor“) mají povinnost nejpozději dvacet pět dnů před dnem hlasování v referendu stanovit minimální počet členů komisí. Komise musí být nejméně čtyřčlenná a je zapotřebí přihlédnout k počtu oprávněných osob v hlasovacím okrsku. Součástí každé komise je zapisovatel, který se nezapočítává do členů komise a má pouze poradní hlas. Každá komise má také svého předsedu a místopředsedu určené losem. Dále musí starosta či primátor neprodleně vyrozumět výbor, pokud se jedná o referendum vyhlášené na základě jeho iniciativy. Členy komisí deleguje výbor a do každé komise deleguje jednoho člena také starosta nebo primátor. Pokud se jedná o referendum, které vyhlásilo zastupitelstvo, deleguje členy komisí starosta nebo primátor, a to nejpozději patnáct dnů před hlasováním. Je možné, aby si delegování členů komise vyhradilo zastupitelstvo. V situaci, kdy se překročí stanovená lhůta, starosta nebo primátor delegují členy komisí před jejich prvním zasedáním. V případě, kdy po lhůtě počet členů komise klesne pod stanovený počet, starosta nebo primátor musí bezodkladně delegovat jiného člena. Členem komise musí

---

⁴⁰ PECHANEC: *Přímá demokracie*..., s. 81.

⁴¹ Viz § 14 zákona č 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁴² RIGEL: *Zákon o místním referendu*..., s. 131. (§17)

být oprávněna osoba, která může hlasovat a splňuje požadavky dle zákona o místním referendu.⁴³ Každý člen musí složit slib podepsáním pod příslušné znění. Členové komisí mají nárok na finanční ohodnocení, které se odvíjí od výše minimální mzdy.⁴⁴

V obcích jsou zřizovány okrskové a místní komise. U statutárního města je zřízena k těmto dvěma ještě městská komise. Okrsková komise je nejnižším stupněm v hierarchii komisí, její hlavní náplní je zajistit průběh vlastního hlasování a zjištění celkových výsledků v rámci jednotlivých okrsků. První zasedání okrskové komise svolá starosta obce nebo primátor nejpozději pět dnů před dnem konání referenda. Oproti volbám zde není povinnost školení pro členy okrskové komise, nicméně je v kompetenci obce, aby takové školení uskutečnila. Přesné stanovení úkolů komise nám uvádí zákon o místním referendu. Po zajištění hladkého průběhu hlasování a jeho ukončení má komise za úkol sečtení hlasů spolu s kontrolou jejich platnosti, sepsání zápisu o průběhu hlasování a zaznamenání výsledků. Po dokončení těchto nezbytných úkolů předá zápis spolu s výsledky hlasování místní komisi. V případě malých obcí, kde je jen jeden hlasovací okrsek, se okrsková komise nezřizuje a její činnosti přechází na komisi místní.

Místní komise jsou nadřizeny komisím okrskovým a dohlíží na jejich práci a organizují jejich postup. Úkoly místní komise jsou vyjádřeny v zákoně o místním referendu. První zasedání místní komise svolá starosta nebo primátor nejpozději deset dnů před dnem konání referenda. Mezi stěžejní úkoly místní komise patří zejména sčítání výsledků okrskových komisí a uveřejnění celkových výsledků pro danou obec. Místní komise také vyřizuje stížnosti podané na okrskové komise.

Oproti obcím se ve statutárních městech zřizují městské komise. První zasedání městské komise svolá primátor nejpozději deset dnů před dnem konání referenda. Úkoly svěřené městské komisi nám rovněž uvádí zákon o místním referendu. Obdobně jako u komisí místních městská komise musí převážně koordinovat práci místních komisí a vyřizovat na ně případně podané stížnosti.⁴⁵

Po vyhlášení krajského referenda se taktéž zřizují komise. U krajského referenda se zřizuje komise okrsková, místní a krajská.⁴⁶ Komise rovněž pracují v součinnosti s příslušným obecním úřadem nebo magistrátem města. I zde jsou komise výlučným orgánem, tudíž nedochází k dělení kompetencí mezi ostatní orgány.

---

⁴³ Viz § 4 zákona č 22/2004 Sb., o místním referendu, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁴ RIGEL: *Zákon o místním referendu...*, s. 132-136. (§18-20)

⁴⁵ Viz § 18-19 zákona č 22/2004 Sb., o místním referendu, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁶ Viz § 17 zákona č 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Proces ustanovení komisí je rovněž stejný. Starosta, primátor nebo hejtman kraje (dále jen „hejtman“) mají povinnost dvacet pět dnů před dnem hlasování v krajském referendu stanovit minimální počet členů komisí. Při stanovení členů se opět přihlíží k počtu oprávněných osob v daném okrsku s tím, že každá komise musí být nejméně čtyřčlenná a má svého zapisovatele. Po stanovení členů komisí se vyrozumí výbor, pokud jde o referendum vyhlášené na základě jeho iniciativy. Výbor v tomto případě deleguje členy komisí a po jednom do každé komise delegují starosta, primátor nebo hejtman. Pokud jde o krajské referendum, které vyhlásilo zastupitelstvo, členy komisí delegují starosta, primátor nebo hejtman, ovšem jen v tom případě, kdy si delegování nevyhradí samotné zastupitelstvo. Delegovat členy komisí je nutné nejpozději patnáct dnů před hlasováním. V případě překročení lhůty se postupuje obdobně jako u referenda místního. Nároky na členy komisí jsou rovněž totožné. Členem komise smí být oprávněná osoba, která rovněž splňuje podmínky k tomu, aby mohla hlasovat.⁴⁷ Členové komisí rovněž skládají slib a mají nárok na finanční ohodnocení odvozeného z výše minimální mzdy.

Jak bylo uvedeno výše, jsou zřizovány tři druhy komisí. Je zde tedy obdobná hierarchie, jako je tomu u referenda místního. Pravomoci a povinnosti komisí upravuje zákon o krajském referendu, s tím, že úprava okrskové a místní komise je stejná jako u zákona o místním referendu. Jako třetí druh komise je zde komise krajská, zaobírající nejvyšší stupínek v hierarchii. Mezi její stěžejní úkoly patří organizace činnosti místních komisí, dohlížení nad dodržováním právních předpisů, sčítání hlasů a zjišťování výsledků. Taktéž rozhoduje o stížnostech podaných na komise místní, vyhlašuje výsledky v krajském referendu apod. První zasedání komise svolává hejtman nejpozději deset dnů před hlasováním.⁴⁸ Součástí přípravy u obou referend je také kampaň.⁴⁹

2.4 Hlasování

Hlasování v referendu se uskutečňuje v hlasovacích okrscích (dále jen „okrsek“), totožných s okrsky z voleb. Každý z okrsků disponuje okrskovou komisí. Co se týče územního vymezení okrsků, tak jsou shodné s okrsky volebními podle zákona o volbách do zastupitelstev obcí, na který právní úprava logicky často odkazuje.⁵⁰ Tento zákon uvádí důvody, kdy lze okrsky určitým způsobem změnit. Důvodem může být zvýšení nebo snížení počtu voličů v okrsku o jednu třetinu, změny hranic městských obvodů, městských částí nebo

⁴⁷ Viz § 4 tamtéž

⁴⁸ Viz § 18-20 zákona č. 118/2010 Sb., o krajském referendu, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁹ Viz § 33 tamtéž

Viz § 32 zákona č. 22/2004 Sb., o místním referendu referendu, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁰ PECHANEC: *Přímá demokracie...*, s. 69.

hranic obce v místech, kde je území této obce osídleno, kdy hranice okrsku není shodná s hranicí volebního obvodu pro volby do Senátu nebo volebního obvodu pro volby do zastupitelstev obcí.⁵¹ Poslední případ je důležitý pro hlasování v místním referendu konaného s danými volbami. Okrsek nelze měnit v době od vyhlášení voleb či místního referenda až do vyhlášení celkových výsledků. Je v kompetenci starosty, jak stanoví dané okrsky. Je zde ovšem pravidlo, že každý okrsek by měl zahrnovat přibližně tisíc voličů.⁵²

Před začátkem hlasování příslušný obecní úřad předá okrskové komisi seznam oprávněných voličů, který smí být používán pouze pro účel hlasování v referendu. Stálý seznam voličů je odvozen od seznamu oprávněných osob a veden na příslušném obecním úřadě, přičemž obsahuje voliče, kteří jsou v dané oblasti přihlášení k trvalému pobytu, a obsahuje dodatek, do kterého se na žádost zapisují voliči, kteří nedisponují státním občanstvím České republiky. Musí ovšem prokázat státní občanství státu, jehož občanům mezinárodní úmluva přiznává právo volit v obecních volbách. Tyto aspekty nestačí, neboť daná osoba musí prokázat přihlášení k trvalému pobytu v obci nebo statutárním městě. Zřejmé je, že občan z členského státu Evropské unie podléhá registraci, ovšem občan České republiky nikoliv.⁵³ V případě, kdy některá z oprávněných osob po sestavení seznamu voličů pozbyde nebo nabyde práva volit, bude podle situace ze seznamu vyškrtuta nebo do něj zapsána. Seznam oprávněných osob se uzavírá dva dny před konáním referenda. V případě zájmu ze strany voličů je možné na příslušném obecním úřadě ověřit, zda je daná osoba v seznamu zapsaná, kontrola dalších údajů a případně i jejich oprava.

Všem voličům musí být dány k dispozici hlasovací lístky (dále jen „lístek“) u okrskových komisí a musí být bez rozdílů stejné. Zákon stanovuje, že na každém lístku je nadpis „místní referendum“, název obce, otázka a den konání místního referenda. Dále na lístku musí být možnosti „ANO“ a „NE“ pro vyjádření v hlasování.⁵⁴ V hlasovací místnosti musí být hlasovací schránka, která se bude nacházet v odděleném prostoru pro hlasování, přenosná hlasovací schránka a také další hlasovací lístky a neprůhledné obálky pro potřeby hlasujících. V neposlední řadě nesmí chybět stálý seznam oprávněných voličů.

Před zahájením předseda komise zkontroluje jak hlasovací schránku, tak i přenosnou hlasovací schránku a celou hlasovací místnost. Po příchodu do volební místnosti musí oprávněná osoba prokázat svoji totožnost, poté obdrží lístek a obálku a následně se odebere

---

⁵¹ Viz § 26 zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí, ve znění pozdějších předpisů

⁵² RIGEL: *Zákon o místním referendu...*, s. 151. (§28)

⁵³ RIGEL: *Zákon o místním referendu...*, s. 152. (§29)

⁵⁴ Viz § 31 zákona č. 22/2004 Sb., o místním referendu, ve znění pozdějších předpisů

do míst určených k hlasování, kde hlasování uskuteční výběrem jedné z možností nebo nevybere ani jednu, čímž prokáže, že se hlasování zdržuje. V prostoru určeném k hlasování smí být přítomna pouze hlasující osoba. Výjimku tvoří lidé s tělesným postižením, kteří nemohou sami upravit lístek. S těmito osobami může být přítomna jiná osoba, ale pouze s jejich souhlasem a nesmí se jednat o člena komise. Další možností je, aby oprávněná osoba požádala příslušný obecní úřad o možnost hlasovat mimo hlasovací místnost. Poté jsou k ní vysláni dva členové komise, aby mohla hlasování uskutečnit. Z vážných důvodů je možné hlasování prodloužit a dokonce i přerušit v maximální časové lhůtě jedné hodiny.⁵⁵ Neprodleně po ukončení hlasování je předseda komise povinen zapečetit hlasovací schránku i přenosnou hlasovací schránku. Než komise uzavře hlasovací místnost, umožní odejít osobám, které ještě hlasovaly. Jakmile je hlasovací místnost uzavřena a je přítomna pouze komise, předseda vyhlásí konec hlasování.⁵⁶

I na úrovni krajského referenda se hlasuje v rámci okrsků, které jsou totožné s okrsky z voleb. Každý okrsek disponuje vlastní komisí a od vyhlášení voleb či krajského referenda až do vyhlášení celkových výsledků nelze okrsky měnit. Možné změny územního vymezení taktéž uvádí zákon o volbách do zastupitelstev obcí, což je podstatné při společném konání voleb a referenda. Proces a podmínky samotného hlasování jsou jinak totožné s místním referendem.⁵⁷

2.5 Výsledky

Po skončení hlasování předseda shrne jak nepoužité lístky, tak i nepoužité úřední obálky a zapečetí je. Pokud okrsková komise použila i přenosnou hlasovací schránku, tak po jejím otevření smíchá obálky s obsahem hlasovací schránky z hlasovací místnosti. Po smíchání obsahu z obou hlasovacích schránek komise překontroluje všechny obálky. Obsahuje-li hlasovací schránka jinou než úřední obálku či snad i jinou věc, tak ji vyřadí. Zbylé obálky se sečtou a porovnají s počtem oprávněných osob, které hlasovaly. Následně členové okrskové komise otvírají postupně jednotlivé obálky a tím zkontrolují platnost lístku. K neplatnosti lístku dojde, jakmile se daný lístek nenachází v úřední obálce nebo se nejedná o lístek vytištěný a dodaný obcí nebo statutárním městem podle zákonné úpravy.⁵⁸ Pokud je lístek nějak poškozen či přeložen, ale jsou z něj patrné potřebné údaje, tak to nemá vliv na jeho platnost. Lístek může být sice platný, ale může nastat případ, kdy samotný hlas

---

⁵⁵ Viz § 39 tamtéž

⁵⁶ RIGEL: *Zákon o místním referendu...*, s. 177. (§40)

⁵⁷ PECHANEC: *Přímá demokracie...*, s. 82.

⁵⁸ Viz § 33 zákona č 22/2004 Sb., o místním referendu, ve znění pozdějších předpisů

nikoliv, a to pokud je v dané úřední obálce více lístků, oprávněná osoba označila křížkem odpověď „ANO“ i „NE“ nebo pokud lístek označí jiným způsobem, než udává zákon.⁵⁹ Platnost lístku potvrdí okrsková komise, v případě neplatnosti dané lístky vyloučí. Okrsková komise sečte zvlášť platné hlasy pro kladnou odpověď a zvlášť pro zápornou. Do sčítání se připojí i lístky, které neobsahují žádnou vyznačenou odpověď. Všechny lístky se na konec musí zapečetit z důvodu případného přezkumu.

Při samotném sčítání mohou být v místnosti, kde okrsková komise počítá, přítomni i členové komisí vyššího stupně či osoby pověřené starostou nebo primátorem.⁶⁰ Okrsková komise vyhotoví ve dvou stejnopisech zápis o průběhu a výsledku hlasování, který obsahuje začátek a konec hlasování, celkový počet oprávněných osob v daném okrsku, počet oprávněných osob, kterým byly vydány hlasovací lístky, dále úřední obálky, počet odevzdaných úředních obálek, platných hlasů, platných hlasů pro „ANO“, platných hlasů pro „NE“, počet oprávněných osob, které se zdržely hlasování, případné stížnosti a oznámení, pokud byly podány v průběhu hlasování, usnesení komise a jejich odůvodnění a případně zaznamená údaje o nepřítomnosti některého člena komise v místnosti v průběhu hlasování. Poté místní komise, jakmile obdrží protokoly od jednotlivých okrskových komisí, sečte a zkontroluje hlasy.

I místní komise musí sepsat protokol o výsledku hlasování a v tomto postupuje dle stejného principu jako komise okrsková. Pokud se jedná o statutární město tak místní komise předá protokol komisi městské, která se řídí obdobným postupem.

Vyhlášení výsledků je jak v obci, tak i ve statutárním městě obdobné. V případě obce vyhlásí výsledky referenda místní komise uveřejněním na úřední desce příslušného obecního úřadu.⁶¹ Ve statutárním městě provede totéž městská komise. Výsledky se uveřejňují neprodleně po vyhotovení protokolu o výsledku hlasování. Na úřední desce jsou výsledky vyvěšené po dobu patnácti dnů s tím, že za den vyhlášení se počítá den vyvěšení výsledků.⁶²

Starosta a primátor mají oznamovací povinnost ke krajskému úřadu, starosta městské části hlavního města Prahy k Magistrátu hlavního města Prahy a primátor hlavního města Prahy k Ministerstvu vnitra v souvislosti s vyhlášením výsledků a provedení přijatého rozhodnutí v referendu, a to do pěti dnů. Pokud nelze provést rozhodnutí místního referenda pro jeho rozpor s právním předpisem, je lhůta oznamovací povinnosti k výše uvedeným orgánům třicet dnů ode dne vyhlášení výsledků.

---

⁵⁹ Viz § 37 téhož zákona

⁶⁰ Viz § 42 téhož zákona

⁶¹ KOČÍ, Roman. *Obecní samospráva...*, s. 155.

⁶² RIGEL: *Zákon o místním referendu...*, s. 182-187. (§43-46)

K platnosti přijatého rozhodnutí v místním referendu je zapotřebí 35% účasti oprávněných osob zapsaných v seznamech oprávněných osob a závazné je rozhodnutí, pro které hlasovalo 25 % oprávněných osob, které se referenda zúčastnily.⁶³

Proces a sčítání výsledků u krajského referenda okrskovou komisí je totožný. Po dokončení sčítání komise vyhotoví zápis o průběhu a výsledku hlasování ve dvou stejnopisech a předá jej místní komisi. Místní komise má za úkol přezkoumat jednotlivé protokoly od okrskových komisí. Po všech těchto úkonech musí místní komise vyhotovit ve dvou stejnopisech zápis, jehož podobu nám upravuje taktéž zákon. Po vyhotovení zápisu jej místní komise předá komisi krajské, jenž také přezkoumává jednotlivé zápisy místních komisí a sama vyhotoví zápis ve dvou stejnopisech a neprodleně vyhlásí výsledky krajského referenda uveřejněním na úřední desce krajského úřadu a to po dobu zákonné lhůty patnácti dnů. Den vyhlášení výsledků je dnem jejich vyvěšení.⁶⁴

Hejtman má zde oznamovací povinnost k Ministerstvu vnitra. Důvody a podmínky (lhůty) jsou stejné jako v případě referenda místního.⁶⁵

Aby bylo rozhodnutí přijaté v krajském referendu platné, je nutná alespoň 35% účast oprávněných osob zapsaných v seznamech oprávněných osob. Závazné je rozhodnutí, hlasovala-li pro něj nadpoloviční většina oprávněných osob, které se krajského referenda zúčastnily a zároveň 25 % oprávněných osob zapsaných v seznamech oprávněných osob.⁶⁶

2.6 Přestupky

Mimoto, že nám právní úprava nabízí formu soudní ochrany, jsou zde i další možnosti, jak se vypořádat s nežádoucími jevy. V těchto případech máme možnost taková jednání postihovat v rámci přestupkového či trestního řízení. Pro tento způsob ochrany je charakteristický individuální princip, s tím, že je zaměřen proti osobě, která zavinila porušení práva. Neměli bychom zapomenout, že správní a zejména pak trestní represe by měla nastupovat až jako prostředek ultima ratio.⁶⁷

Různé typy přestupků nám nevymezuje přestupkový zákon, jak by se mohlo na první pohled zdát, ale zákon o místním referendu. Přestupkový zákon se použije jako obecný právní

---

⁶³ PECHANEC: *Přímá demokracie...*, s. 70.

⁶⁴ Viz § 43-45 zákona č 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁵ Srov. § 47 zákona č 22/2004 Sb., o místním referendu, ve znění pozdějších předpisů; § 47 zákona č 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁶ PECHANEC: *Přímá demokracie...*, s. 82.

⁶⁷ Použití jako poslední prostředek k nápravě narušených poměrů.

předpis. Své místo zde má i správní řád, který zaobírá nejvyšší mírou obecnosti.⁶⁸ Řízení o přestupcích je projevem výkonu státní správy v obci nebo chcete-li přenesené působnosti. V rámci řízení existuje dvouinstanční princip, kdy jako první instance figuruje a rozhoduje obecní úřad obce s rozšířenou působností a jako druhá krajský úřad, přičemž zde platí zásada zákazu reformatio in peius.⁶⁹ Přestupky se projednávají z úřední povinnosti a místní příslušnost se řídí místem, kde byl přestupek spáchán.

Zákon o místním referendu rozlišuje tři typy přestupků. Přesněji, že přestupku se dopustí oprávněná osoba, která úmyslně podepíše podpisovou listinu k témuž návrhu přípravného výboru více než jednou nebo která úmyslně podepíše podpisovou listinu k návrhu přípravného výboru, ač není oprávněnou osobou nebo v podpisové listině uvede nepravdivé údaje.⁷⁰ Za výše zmíněné typy přestupků lze uložit pokutu do výše tří tisíc korun. Objektem je průběh místního referenda v jeho přípravné fázi, přesněji při sběru podpisů.

V prvním případě se jedná o tzv. duplicitní podpis. Tohoto přestupku se dopustí oprávněná osoba, která úmyslně podepíše podpisovou listinu vícekrát. Tento druh přestupku je důležitý především z důvodu, že brojí proti zkreslení počtu oprávněných osob, které podepsaly návrh přípravného výboru. Případné zkreslení by vedlo k mylnému dojmu, že došlo k dosažení potřebného limitu, který zákon o místním referendu stanovuje a požaduje.⁷¹ V druhém případě se jedná o situaci, kdy dojde k podpisu listiny osobou, která k tomu není oprávněna. Tohoto přestupku se dopustí jakákoliv fyzická osoba, která podepíše podpisovou listinu k návrhu přípravného výboru, ačkoliv nemá právo volit do zastupitelstva na území, na kterém se místní referendum koná. Je zde ale výjimka, uvádějící překážky ve výkonu práva hlasovat v místním referendu.⁷² Nic tedy nebrání tomu, aby osoby, kterých se tyto překážky týkají, podepsali příslušnou podpisovou listinu. Jako třetí případ zákon vymezuje typ přestupku uvedení nepravdivých údajů v podpisové listině. Tohoto přestupku se dopustí fyzická osoba, která uvede údaje neodpovídající skutečnosti. Ke zkreslení údajů může dojít poměrně snadno, neboť osoby, které chtějí přidat vlastnoruční podpis na daný arch, nemají povinnost prokázat svoji totožnost. A stejně tak zde platí reciproční zásada, že ani osoba sbírající podpisy nemá právo tyto údaje po podepisujících se osobách vyžadovat.⁷³ V tomto případě plně postačí zavinění z nedbalosti.⁷⁴ ***Krajský soud v Českých Budějovicích v řízení o***

---

⁶⁸ PECHANEC: *Přímá demokracie*..., s. 92.

⁶⁹ Rozhodnutí k horšímu.

⁷⁰ Viz § 56 zákona č 22/2004 Sb., o místním referendu, ve znění pozdějších předpisů

⁷¹ Viz § 8 tamtéž

⁷² Viz § 4 tamtéž

⁷³ Reciprocita, někdy též vzájemnost či vzájemný vztah.

⁷⁴ RIGEL: *Zákon o místním referendu*..., s. 214-217. (§56).

*návrhu na určení, že návrh na konání místního referenda nemá nedostatky, považoval za bezvadné, že osoba napíše do kolonky určené pro adresu, místo, kde skutečně přebývá, ačkoliv je rozdílné s místem trvalého pobytu.*⁷⁵

I na úrovni krajského referenda jsou možnosti vypořádání se s nežádoucími jevy formou přestupkového nebo trestního řízení a i zde je uplatňován tzv. individuální princip. Na úrovni krajského referenda se jedná o stejné přestupky i maximální možnou výši sankce. Přestupkový zákon zde rovněž figuruje jako obecný právní předpis a správní řád zaobírá nejvyšší míru obecnosti.

Přestupkové řízení je projevem přenesené působnosti kraje. Konkrétní přestupky se projednávají z úřední povinnosti. Místní příslušnost se řídí místem, kde byl přestupek spáchán. Objektem přestupku je rovněž průběh krajského referenda, přesněji jeho přípravná fáze.⁷⁶

2.7 Soudní přezkum

Zákon o místním referendu nám udává možnosti, kdy soud může rozhodovat o referendu. Přesněji se zaobírá rolí soudního přezkumu a to jak před vyhlášením referenda, tak i po něm.⁷⁷

Řízení týkající se místního referenda spadá do správního soudnictví. Mimo zákona o místním referendu zde má svoji roli také soudní řád správní. Jeho § 91 byl právě zákonem o místním referendu do současného soudního řádu správního včleněn. Toto ustanovení více méně koresponduje se zákonem o místním referendu a uvádí možnost se domáhat, že návrh na konání místního referenda nemá nedostatky a domáhat se přímo vyhlášení místního referenda.⁷⁸ V řízení jsou věcně příslušné krajské soudy a místně ty soudy, v jejichž obvodu působnosti se nachází daná obec či statutární město, v jejichž území se referendum má konat nebo již konalo. Návrh na zahájení řízení musí být dán písemně či ústně do protokolu, a to u věcně příslušného soudu. Aby byl návrh učiněn u správného věcně příslušného soudu je nezbytné vzhledem k tomu, aby řízení bylo vedeno rychle a soud mohl co nejdříve rozhodnout. Rozhodnutí soudu je totiž hlavním aspektem účinnosti konkrétního referenda. Pokud je návrh podán u věcně či místně nepřislušného soudu, pak je podle soudního řádu

---

⁷⁵ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. března 2006, sp. zn. 10 Ca 37/2006

⁷⁶ Srov. § 56 zákona č 22/2004 Sb., o místním referendu, ve znění pozdějších předpisů; § 55 zákona č 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁷ Viz § 57 zákona č 22/2004 Sb., o místním referendu, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁸ Viz § 91a zákona č 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění zákona č. 22/2004 Sb.

správního nepřijatelný a účinky takového podání nejsou zachovány. Usnesení soud doručí účastníkům a vyvěsí na úřední desce soudu a nabývá právní moci dnem vyvěšení. Tento postup usnadňuje přístup k veřejnosti a zabraňuje případným komplikacím a obstrukcím při doručování.

Pokud soud rozhoduje před vyhlášením referenda, tak je tomu v případě, kdy se soudního přezkumu domáhá přípravný výbor. Jde o to, že výbor nesouhlasí s výzvou obecního úřadu nebo statutárního města k odstranění vad návrhu nebo v situaci, kdy zastupitelstvo obce nebo statutárního města nerozhodlo o návrhu referenda na svém nejbližším zasedání či rozhodlo tak, že dané referendum nevyhlásí. V prvním případě je návrh nutno podat do deseti dnů od doručení výzvy k odstranění vad příslušným úřadem. Pokud soud posoudí návrh jako dostačující, tak rozhodne o jeho vyhlášení. V případě druhém je zapotřebí podat návrh na soudní přezkum do dvaceti dnů od zasedání zastupitelstva, na kterém měl být návrh výboru projednán nebo byl zamítnut.⁷⁹ Postup soudu je zde obdobný jako v případě prvním, tedy že rozhodnutí soudu nahrazuje rozhodnutí zastupitelstva. K soudnímu přezkumu může dojít také po vyhlášení referenda, a to na podnět jakékoliv osoby nebo přípravného výboru, který u soudu podal návrh na neplatnost hlasování nebo neplatnost rozhodnutí v místním referendu. K takovému návrhu dojde, pokud ho podá ten, kdo se domnívá, že došlo k porušení zákona, které mohlo ovlivnit výsledek referenda. Dále bylo-li snad konáno referendum o věci, která nespadá do samostatné působnosti dané obce nebo statutárního města, anebo se konalo referendum o věci, o které ani referendum konat nelze podle právní úpravy.⁸⁰

V neposlední řadě i zákon o krajském referendu umožňuje soudní ochranu. Soudní přezkum je opět možný jak před vyhlášením referenda, tak i po něm.⁸¹ Řízení ve věcech krajského referenda obdobně spadá do správního soudnictví a rovněž svoji roli zde hraje i soudní řád správní.

Věcná i místní příslušnost je obdobná. Obvykle se rozhoduje v krátkých a zákonem stanovených lhůtách a to souvisí i s tím, aby návrh na zahájení řízení byl dán správně věcně příslušnému soudu, čímž se předejde zbytečnému zdržování. Pokud je návrh podán věcně nepřísušnému soudu, pak je nepřijatelný a jeho účinky tedy nemohou být zachovány. Rozhodnutí soudu je nezbytné a má zásadní vliv na účinnost krajského referenda.

---

⁷⁹ PECHANEC: *Přímá demokracie...*, s. 72.

⁸⁰ ŠPOK: *Místní referenda...*, s. 16-17.

⁸¹ Viz § 56-57 zákona č 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

K usnadnění doručování a snazšímu přístupu k veřejnosti soud vyvěsí své usnesení na úřední desce soudu.

V případě, kdy soud rozhoduje ještě před vyhlášením krajského referenda, jde o situaci, ve které se soudního přezkumu domáhá přípravný výbor. Výbor buď nesouhlasí s výzvou krajského úřadu k odstranění vad, nebo zastupitelstvo kraje nerozhodlo o jeho návrhu nebo rozhodlo tak, že referendum nevyhlásí. Jde o totožné možnosti jako u referenda místního. Lhůty pro podání návrhu zůstávají rovněž zachovány, v podobě deseti a dvaceti dnů. V obou případech soud posoudí návrh a rozhodne o vyhlášení referenda. Rozhodnutí soudu nahrazuje rozhodnutí zastupitelstva. Po vyhlášení referenda může dojít k soudnímu přezkumu na podnět jakékoliv osoby nebo výboru, který podal návrh na neplatnost hlasování nebo neplatnost rozhodnutí v krajském referendu. Návrh smí podat ten, kdo se domnívá, že došlo k takovému porušení zákona, které mohlo ovlivnit referendum a jeho výsledek, nebo bylo jednáno o věci, která nespadá do samostatné působnosti kraje nebo o věci, o níž referendum konat nelze.⁸²

---

⁸² PECHANEC: *Přímá demokracie....*, s. 84-85.

3 Místní referenda ve vybraných zemích EU

Tato kapitola je zaměřena na referenda na územní úrovni ve vybraných zemích v rámci Evropské unie. Přesněji se zmíním o vývoji těchto institutů v rámci jednotlivých zemí spolu s jejich postavením v právním řádu a podmínkami za jakých se mohou uplatnit.

3.1 Slovensko

Slovenský právní systém nenabízí speciální právní úpravu místního referenda. Místní referendum poprvé upravoval zákon Slovenské národní rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení (dále „zákon o obecním zřízení“) a bylo prvním upraveným referendem v slovenském právním řádu.⁸³ I když speciální právní úpravou místní referendum nedisponuje, slovenští zákonodárci jej považovali za velice důležité, což naznačuje i ústavní zakotvení. Místní referendum nám přesněji zakotvuje čl. 67 Ústavy Slovenské republiky, který byl v roce 2001 novelizován. Novelizace vtělila vyšší územněsprávní celky. Celé znění článku je tedy: „*Územní samospráva se uskutečňuje na shromážděních obyvatel obce, místním referendem, referendem na území vyššího územního celku, orgány obce anebo orgány vyššího územního celku. Způsob vykonání místního referenda a referenda na území vyššího územního celku ustanoví zákon.*“⁸⁴ Vedle možnosti konat místní referendum vznikla i možnost organizovat referendum na regionální úrovni, která se ovšem na Slovensku téměř neužívá.

Podrobnější úprava konání místního referenda se nachází v zákoně o obecním zřízení. Zákon obsahuje všeobecné podmínky, kdy je obec povinna vyhlásit místní referendum a kdy je to na jejím posouzení. Podrobnější podmínky si pak každá obec stanovuje ve svém statutu sama. Mimo zákon stojí zvláštní zákony upravující konání místního referenda v Bratislavě a Košicích (zákon o Košicích, zákon o hlavním městě Bratislavě). V těchto městech je možné místní referendum konat také v jednotlivých městských částech.⁸⁵

Samotný zákon o obecním zřízení byl několikrát novelizován. Zákon stanovuje, že místní referendum vyhlašuje zastupitelstvo obce, jestliže jde o sloučení, rozdělení či zrušení obce. V případě kdy jde o změnu názvu obce nebo o odvolání starosty, předloží občané petici

---

⁸³ SMITH, Michael. *Občané v politice, studie k participativní a přímé demokracii ve střední Evropě*. Praha: ISEA, 2009, s. 84.

⁸⁴ Viz Čl. 67 Ústavného zákon SNR č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, ve znění neskorších predpisov

⁸⁵ ŠPOK: *Místní referenda...*, s. 59.

s podpisy alespoň 30 % oprávněných osob.⁸⁶ Pro Bratislavu a Košice platí hranice 20 %.⁸⁷ Zastupitelstvo může vyhlásit referendum také v případech, kdy jde o důležité věci samosprávy, přesněji o *nejdůležitější otázky života a rozvoje obce*. Pokud tak tedy učiní, musí nejméně patnáct dnů před konáním konkrétního referenda oznámit tuto skutečnost směrem k oprávněným voličům.

Referendum je platné a závazné v případě účasti nadpoloviční většiny obyvatel dané obce. Podmínkou pro přijetí rozhodnutí je získání nadpoloviční většiny hlasů od zúčastněných oprávněných osob.⁸⁸

3.2 Polsko

Institut místního referenda předpokládá čl. 170 Ústavy Polské republiky, ovšem podrobnosti ponechává Ústava zákonu. Právní úprava místního referenda se opírá o stěžejní zákon o místním referendu z roku 1991 a stanovuje konání jak referend mandatorních, to jest závazných, tak i konzultativních čili nezávazných. Závazné referendum lze konat pouze v případě, kdy se rozhoduje o zastupitelstvu nebo o tzv. sebezdanění občanů. Na druhé straně, konzultativní referendum lze konat o jakékoli otázce týkající se místní samosprávy. V Polsku převažují referenda v souvislosti s předčasným rozpuštěním zastupitelstva obce.⁸⁹ Způsob iniciace ze strany zastupitelstva je téměř nevyužívaný, většina referend se koná na základě občanské petice.

Aby bylo referendum vyhlášeno, je zapotřebí iniciativy obecní rady nebo návrh, který podpoří svým podpisem alespoň 10 % oprávněných osob z dané obce.⁹⁰ Pokud je podán návrh, který je v souladu s právní úpravou, ale obecní rada rozhodne tak, že dané referendum nevyhlásí, na řadu přichází správní soud, který rozhodne o případném vyhlášení nebo nevyhlášení referenda.

Platnost referenda se váže na volební účast. Jedná se o 30% účast oprávněných voličů, kteří zároveň hlasovali tak, že pro konkrétní návrh se vyslovila nadpoloviční většina. Rozdíl je v referendu týkajícího se sebezdanění občanů. Zde je zapotřebí, aby pro návrh hlasovala dvoutřetinová většina hlasujících oprávněných osob.⁹¹

---

⁸⁶ SMITH, Michael. *Občané v politice...*, s. 82.

⁸⁷ RIGEL, Filip. *Místní referendum v evropském kontextu. Interakce českého a Evropského práva*. Brno: Nakladatelství MU, 2009, s. 305.

⁸⁸ Zákon č. 369/1990 Zb, o obecním zřízení, ve znění neskorších předpisů

⁸⁹ SMITH: *Občané v politice, ...*, s. 82.

⁹⁰ RIGEL, Filip. *Místní referendum v evropském kontextu...*, s. 305.

⁹¹ JUPTNER: *Evropská...*, s. 243.

3.3 Německo

Spolková republika Německo je federativní republikou, která se skládá z šestnácti spolkových zemí. Do roku 1995 byla jedinou spolkovou zemí upravující institut místního referenda Bádensko - Württenbersko. Prosazování prvků přímé demokracie bylo snahou již o několik let dříve i v ostatních spolkových zemích, ovšem konkrétní implementace do právního řádu byla poněkud zdlouhavá. Prolomení nastalo až v době tzv. znovusjednocení Německa na počátku devadesátých let, který znamenal definitivní konec poválečného rozdělení. Od té doby institut místního referenda zavedlo celkem patnáct ze šestnácti spolkových zemí. Hamburk a Bavorsko k zavedení místního referenda došly rozhodnutím v referendu zemském. Posledním byl v roce 2005 Berlín.⁹² Dnes jsou již tedy prvky přímé demokracie místní úrovně zakotveny ve všech ústavách spolkových zemí. Jako nejdůležitější lze považovat občanskou iniciaci a občanské referendum. Občanskou iniciací je v tomto případě iniciační fáze konkrétního referenda.

To, zda bude referendum konáno, závisí na počtu obyvatel obce. Rozmezí potřebných podpisů od oprávněných osob se pohybuje od 3 do 20 %.⁹³ Co se týče platnosti hlasování pro určitý návrh, zde je průměr okolo 25-30 % hlasujících oprávněných osob. Jsou i případy obcí, kdy je možné referendum vyvolat z podnětu rady obce, zde se zpravidla uplatňuje princip kvalifikované většiny. Pokud konkrétní referendum je úspěšné a splní veškeré podmínky, má právní sílu usnesení rady. Na takovéto referendum se vztahuje tzv. ochranná lhůta, během které se jeho výsledek nesmí žádným způsobem revidovat.⁹⁴

3.4 Francie

Francouzská ústava ve svém třetím článku již od roku 1958, v době Charlese de Gaulla, zakotvuje, že národní suverenita náleží lidu, který ji vykonává prostřednictvím svých volených zástupců a referenda. Vzhledem k té době vysoké centralizaci státní moci se referenda konala z podnětu prezidenta republiky nebo vlády. Od počátků 80. let nastal postupný průběh decentralizace státní moci, který započal Francois Mitterrand, tehdejší prezident. V průběhu druhé poloviny 20. století proběhlo ve Francii několik referend, ovšem dohoda ohledně místního referenda a to v podobě zákona, dostala své podoby až v roce 1992. Zákon o místním uspořádání republiky přivedl s sebou možnost konání tzv. konzultativního referenda. Byl to svým způsobem „krok dopředu“ směrem k přímé demokracii na místní

---

⁹² RIGEL, F: *Zákon o místním referendu s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2011, s. 14

⁹³ RIGEL, Filip. *Místní referendum v evropském kontextu...*, s. 304.

⁹⁴ ŠPOK: *Místní referenda...*, s. 67.

úrovni, i když konzultativní referenda nejsou právně závazná.⁹⁵ Zákon z roku 1992 zakotvuje možnost konání referenda z iniciace starosty nebo zastupitelstva. Právní úprava umožnila konání referenda na všech úrovních decentralizované správy, těmi jsou jak obce, departmenty, tak i regiony.

Dalším zlomovým okamžikem byl rok 1995, kdy byl přijat zákon o usměrňování a plánování vývoje území. Zákon zavedl právo iniciativy občanů, pokud došlo k naplnění určitých podmínek. Museli reprezentovat 1/5 občanů v obci či 1/10 v departmentech a regionech a dalším požadavkem bylo, aby se dané referendum týkalo otázek místního územního plánování.

V současné době se právní úprava konání referenda na místní úrovni opírá o zákon z roku 2003, a to zákon o místním referendu, který byl výtvozem vlády premiéra Raffarina v souvislosti s jejím decentralizačním plánem. Zákon zavádí závaznost referenda v případě účasti nejméně 50 % oprávněných osob, což platí také pro referenda iniciovaná ze strany starosty, zastupitelstva nebo peticí.

Právní úprava sice obsahuje určité nedostatky z let minulých, ovšem stala se značným posunem k přímé demokracii na místní úrovni a tudíž i k decentralizaci. A i samotný výklad článku 3 ústavy se stal účinnějším.⁹⁶

3.5 Finsko

Na úrovni lokální politiky ve Finsku se uplatňují dvě formy přímé demokracie, a to *občanská iniciativa* a tzv. *obecní referendum*. Na regionální úrovni nám nefiguruje žádná právní úprava, která by upravovala tuto problematiku.

Současná úprava týkající se obecního referenda je z roku 1995. Tzv. obecní zákon zakotvuje tři možnosti iniciace, aby bylo referendum konáno. První možností je, kdy zastupitelstvo rozhodne o konání referenda týkajícího se problému ohledně obce. V tomto případě se jedná o referendum nezávazné. Dále zde má svoji roli občanská iniciace, kdy je potřeba získat souhlas alespoň 5 % oprávněných voličů.⁹⁷ Pokud se podaří potřebný počet získat a návrh je odevzdán, obecní zastupitelstvo neprodleně rozhodne o případném vyhlášení nebo nevyhlášení referenda. Poslední možností je zde iniciace opět ze strany občanů, a to konkrétně k problematice, která zasahuje do kompetencí obce, které vycházejí z obecního zákona z roku 1995. Zde jsou zapotřebí alespoň 2 % souhlasu oprávněných voličů. Pokud tak nastane, konkrétní příslušný obecní úřad musí věc projednat a vyřešit ve lhůtě dvou měsíců.

---

⁹⁵ ŠPOK: *Místní referenda...*, s. 63.

⁹⁶ Tamtéž, s. 65.

⁹⁷ RIGEL, Filip. *Místní referendum v evropském kontextu...*, s. 304.

Finský právní řád neupravuje konkrétní podmínky občanských iniciativ, proto se obce řídí tzv. Správními stanovami. Uplatňují se ale některá obecná „pravidla“ týkající se návrhů, konkrétně názvu, odůvodnění či celého textu daného návrhu. Tyto instituty přímé demokracie byly zavedeny do místní samosprávy roku 1976. V době jejich zavedení byla jejich využitelnost poměrně vysoká a setkávala se s velkou oblibou. Ovšem postupem času tento trend vymizel a dnes je případné konání referenda spíše vzácností.⁹⁸

3.6 Belgie

Belgická Ústava v článku 41 zakotvuje tzv. *přímé hlasování o místních záležitostech*. Tento prvek byl do Ústavy vtělen v roce 1999. Na regionální úrovni, podobně jako například ve Finsku, zde není jakákoliv právní úprava, což znamená, že žádná forma referenda není možná.

Na místní úrovni je zcela zaběhlé užití místního referenda, a to jak u okresů, tak i obcí. Možná jsou pouze referenda fakultativní, nikoliv mandatorní. Avšak užívají se i možnosti lidové iniciativy. Velký rozmach znamenalo období devadesátých let, kdy počet konaných referend značně stoupal. Ačkoli je konáno velké množství referend, je značný problém, že občané nejeví o tento způsob přímé demokracie velký zájem. Slabá účast vede k tomu, že spousta referend je tzv. neúspěšných.

Původní zákon z roku 1995 značně ztěžoval „úspěšnost“ referend. Mimoto, že jediným typem je pouze referendum konzultativní, hranice potřebné účasti oprávněných osob v hlasování byla nastavena na 40 %. Stanovení limitu, vzhledem k nízké volební účasti, bylo ve většině případů „kamenem úrazu“. Pokud tedy v konkrétním hlasování nedošlo k dosažení potřebné procentuální hranice, odevzdané hlasy se vůbec nesčítaly. Zákon dostal určitých změn, například v roce 1998 došlo ke zvýšení potřebných souhlasných podpisů k iniciaci referenda. Procentuální hranice se odvíjela podle velikosti obce.⁹⁹

Typické pro konaná referenda v Belgii na lokální úrovni je široké spektrum oblastí a záležitostí, kterých se týkají. V Belgii je princip přímé demokracie poměrně významný a zcela zaběhlý, ovšem vzhledem k stanoveným podrobnostem týkajících se právní úpravy a sníženého zájmu občanského prvku je jeho význam nedoceněný a uplatnění není v takové míře, v jaké by mohlo nebo snad i mělo být.¹⁰⁰

---

⁹⁸ BARTÁKOVÁ, Petra. *Referenda ve vybraných zemích*. Srovnávací studie č. 1.178, (Parlamentní institut, Kancelář Poslanecké sněmovny, Parlament České republiky, 2006 ,s. 9-11.

⁹⁹ RIGEL, Filip. *Místní referendum v evropském kontextu...*, s. 304.

¹⁰⁰ JUPTNER, Petr a kol. *Evropská lokální politika 2*. Praha: Edition, 2009. s. 243.

4 Místní referendum v Bystřici nad Pernštejnem

V roce 2013 Firma UJP Invest, s. r. o., se sídlem v Praze 5 – Zbraslavi, která spadá pod společnost UJP Praha, představila zastupitelstvu města Bystřice nad Pernštejnem svůj záměr vybudovat závod na výrobu jaderného paliva pro jaderné elektrárny. Výrobní program společnosti zahrnuje výrobu zdravotnických prostředků pro radioterapii, výzkum a výrobu speciálních slitin a pseudoslitin pro jadernou energetiku apod. Pro svoji činnost disponuje povolením, vydaném Státním úřadem pro jadernou bezpečnost.

Z důvodu rozvoje okolního prostředí ve Zbraslavi a především k rozsáhlé zástavbě firma neměla nadále možnost svůj závod rozšířit a dostala se na maximum svých podnikatelských možností. Proto se rozhodla s přihlédnutím k osudu jiných tradičních a historicky starších pražských podniků, že jedinou smysluplnou možností bude výstavba průmyslového závodu mimo hlavní město. Snahou společnosti UJP Praha je prosazování několika strategií, jednou z nich je vlastní fabrikace jaderného paliva na území ČR. K tomuto záměru bylo zapotřebí vyhledat vhodnou lokalitu pro výstavbu závodu na výrobu jaderného paliva. Město Bystřice nad Pernštejnem bylo vybráno mezi dvacet vhodných lokalit v České republice a na Slovensku. Mezi hlavní argumenty vhodnosti této lokality bylo dlouhodobé soužití tohoto kraje s uranovým průmyslem a s jeho akceptací.¹⁰¹

Záměr, představený společností UJP, je z hlediska zákona č. 100/2001 Sb. o posuzování vlivů na životní prostředí, ve smyslu § 4 odst. 1 písm. a), povinně předmětem posuzování (tzv. EIA) a tento proces provádí přímo Ministerstvo životního prostředí.¹⁰²

Po představení záměru se tehdejší vedení města v čele se starostou Ing. Karlem Pačiskou (ČSSD) shodlo, že stojí za to projednat případnou výstavbu průmyslového závodu. Ke konci roku 2013 Zastupitelstvo města Bystřice nad Pernštejnem (dále jen “zastupitelstvo“) hlasovalo pro záměr na výstavbu závodu na výrobu jaderného paliva. Po několikaměsíčním jednání a posuzování všech pro a proti dne 12. dubna 2014 hlasovalo o smlouvě týkající se budoucí kupní smlouvy o prodeji pozemků v lokalitě výstavby. Tento krok vyvolal značnou

---

¹⁰¹ BÁRTA, Otakar. Příprava investičního záměru [online]. www.bystrizebezradiace.cz, 5. června 2013 [cit. 31.ledna 2015]. Dostupné na <http://www.bystricebezradiace.cz/docs/investicni_zamer_UJP_Invest_sro.pdf>

¹⁰² Tamtéž

Viz zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů

nevoli v řadách občanů v čele se spolkem Bystřičáci z.s. . V čele spolku stál Ing. Vít Novotný, který vystupoval zásadně a silně proti plánovanému záměru. Spolek Bystřičáci z.s. se začal aktivně zapojovat v boji proti realizaci výstavby a v červnu 2014 zahájil sběr podpisů pro petici za uspořádání referenda. Situace se postupně začala vyhrcovat k boji mezi spolkem a vedením města. Oponenti si uvědomili, že vzhledem k blížícímu se termínu komunálních voleb je tento spor vhodným volebním argumentem. V místním zpravodaji neustále docházelo k výměně názorů, které se postupem času vyostřovali. Do dění kolem případné výstavby závodu pro výrobu jaderných paliv se zapojili i významní politici a lidé z odborné sféry. K záměru se mimo jiné vyjádřili i ministr průmyslu a obchodu Ing. Jan Mládek, CSc., který podporoval realizaci projektu a spolu s ním i místopředseda dozorčí rady ČEZu prof. RNDr. Václav Pačes, DrSc. dr. h. c., který mimo jiné podotkl, že by se mohlo v dané lokalitě jaderné palivo i na několik budoucích let skladovat.¹⁰³ Proti nim vystoupil například i RNDr. Martin Bursík. Přímo do místa dění se přijela podívat přední česká jaderná fyzikální a předsedkyně Státního úřadu pro jadernou bezpečnost Ing. Hana Drábová, Ph.D., dr. h. c., která diskutovala s občany při jedné z diskuzí v místním kulturním domě. K neshodám docházelo mezi občany neustále a zjevná nevole vedla k tomu, aby zastupitelstvo vyhlásilo místní referendum.

Zastupitelstvo usnesením č.1/20/2014 ze dne 23. července 2014 rozhodlo o konání místního referenda. Dobu konání stanovilo ve společném termínu s komunálními volbami, a to na 10. - 11. října 2014. Otázka, o níž mělo být v referendu rozhodnuto, zněla: „***Chcete v Bystřici nad Pernštejnem závod na výrobu jaderného paliva, likvidaci radioaktivních odpadů a slévárnu uranových slitin?***“ Referendum bylo vyhlášeno na území města Bystřice nad Pernštejnem a v místních částech Bratrušín, Pivonice, Lesoňovice, Kozlov, Dvořiště, Karasín, Vítochov, Domanín, Rovné a Divišov. V usnesení bylo schváleno i odůvodnění: „*Nejednotné a rozporuplné názory občanů města na citlivou otázku výstavby továrny na zpracování a výrobu jaderného paliva pro průmyslové účely na území města.*“¹⁰⁴ Odhadované náklady na uspořádání referenda činily částku cca sto třicet tisíc korun a jejich úhrada byla stanovena formou rozpočtového opatření z neinvestičních rezerv. Součástí usnesení bylo, aby se spolek Bystřičáci z.s. podílel na přípravě a kontrole referenda a také schválení odměn pro členy komisí.¹⁰⁵

---

¹⁰³ PAČES, Václav. Interview. In: ČT 24 Otázky Václava Moravce. [online] TV, ČT 24 8. 6. 2014 [cit. 2. Února 2015]. Dostupný na <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1126672097-otazky-vaclava-moravce/214411030510608-otazky-vaclava-moravce-2-cast/titulky>>

¹⁰⁴ Usnesení zastupitelstva města Bystřice nad Pernštejnem ze dne 23. července 2014. č. 1/20/2014

¹⁰⁵ Tamtéž

Pro konání místního referenda bylo stanoveno patnáct okrskových a jedna místní komise. Všechny komise byly čtyřčlenné. První zasedání okrskových komisí proběhlo dne 17. září 2014, na kterých členové komise složili slib a losem byli určeni předsedové spolu s místopředsedy. První zasedání místní komise bylo 2. října 2014. Referendum se tedy konalo spolu s komunálními volbami ve dnech 10. – 11. října 2014. Podrobné výsledky uvádí následující tabulka.

Celkový počet hlasovacích okrsků ve městě	15
Počet okrskových komisí, které předaly výsledek hlasování	15

Celkový počet oprávněných osob zapsaných ve městě ve výpisech ze seznamu oprávněných osob	6951
Celkový počet oprávněných osob, kterým byly vydány hlasovací lístky a úřední obálky	3625
Celkový počet odevzdaných úředních obálek	3622
Celkový počet platných hlasů	3592
Celkový počet platných hlasů pro ano	683
Celkový počet platných hlasů pro ne	2903
Celkový počet oprávněných osob, které neoznačily křížkem žádnou odpověď na otázku a zdržely se tak hlasování	10

106

K tomu, aby bylo referendum platné, bylo zapotřebí alespoň 35% účasti oprávněných osob. V tomto případě byl limit s přehledem splněn, hlasování se zúčastnilo 52 % oprávněných osob. Co se týče závaznosti, byla zapotřebí 25% účast, referendum tedy bezpochyby závazné bylo.

Občané Bystřice nad Pernštejnem a přilehlých částí poměrně razantně odmítli případnou výstavbu průmyslového závodu, proti tomu se vyslovilo 80 % hlasujících voličů. Po vyhlášení výsledků se z obou stran ozývaly očekávané reakce. Starosta obce byl výsledkem zklamán. Dle jeho názoru to byla příležitost k vytvoření nových pracovních míst, což by pro samotné město, sužované více než 10% nezaměstnaností, byla ideální možnost k lepším zítřkům. Na druhé straně sršela spokojenost, neboť oponenti záměru, v čele se spolkem Bystřičáci z.s. dosáhli svého. Investor se po vyhlášení výsledků nevyjádřil, ovšem již dříve předseda představenstva společnosti UJP Invest Ing. Karel Kloc, CSc. sdělil, že firma nehodlá jít proti vůli občanů a chce případně působit v místě, kde bude vítána. Co ovšem stojí za zmínku je fakt, že voliči dokázali oddělit hlasování v místním referendu a komunálních

¹⁰⁶ *Vyhlášení výsledků hlasování.* [online]. www.bystricenp.cz, 11. října 2014 [cit. 5. února 2015]. Dostupné na < <http://www.bystricenp.cz/mistni-referendum-10-11-10-2014/>>

volbách. Starosta Ing. Karel Pačiska (ČSSD) doslova „rozdrtil“ konkurenci a s přehledem obhájil svůj post.¹⁰⁷

---

¹⁰⁷ Některé doplňující informace týkající se referenda mi poskytla tajemnice Městského úřadu Bystřice nad Pernštejnem, paní Špatková Eva JUDr.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřil na instituty místního a krajského referenda spolu s jejich zakotvením jak v českém právním řádu, tak i některých zemí Evropské unie.

Úvod se zabývá postavením referend v právním řádu České republiky a jejich vývoje. Základem je nepochybně ústavní zakotvení. Ústava i Listina základních práv a svobod nám dle mého názoru dostatečně zajišťují možnost uplatnění přímé demokracie. V porovnání s ostatními zeměmi EU jsme, co se týče podpory uplatňování přímé demokracie, v průměru. Stávající podoba Ústavy nám explicitně nezakotvuje místní či krajské referendum. Výjimkou bylo období z počátku devadesátých let (1990-1992), kdy na základě ústavního zákona č.294/1990 Sb. bylo vtěleno do tehdejší Ústavy ČSSR rozhodování v rámci samosprávy, mimo jiné právě referendem. Dnes nám místní i krajské referendum upravují speciální zákony. V případě místního referenda je to zákon 22/2004 Sb. a krajského zákon č. 118/2010 Sb. Podobnost obou zákonů je patrná na první pohled a odlišností není mnoho, což se projevilo i v mé práci, kde jsem oba instituty komparoval.

Jak jsem již zmínil, v následující kapitole bylo cílem podrobněji popsat celý proces provádění referend. To jsem pojal od samotné iniciace až po konečné vyhlášení výsledků. Neopomněl jsem ani přestupky a soudní přezkum. Tato část mě obohatila o mnoho informací z hlediska samotného konání referenda, jeho podmínek a konečných důsledků. Ve shrnutí stojí za zmínku např. iniciace, která je možná jak ze strany zastupitelstva obce, tak i na návrh přípravného výboru, což je důležité pro občany. Dále je zajímavé, že hlasování v referendu se koná pouze v jednom dni, ovšem pokud se nekoná současně s některými volbami. V části společného konání voleb je právní úprava poněkud skromná. V praxi totiž dochází k častým rozdílným výkladům jak dané věci pojmout a vykonat, nicméně si s tím dokáží příslušné orgány poradit. Dle mého názoru by se měla v této oblasti právní úprava více zaměřit na danou problematiku a blíže ji specifikovat. Společné konání hlasování je v posledních letech na vzestupu, je výhodné jak z celkové realizace a financí, tak i v samotné účasti, která je u referend minimální. Právě účast je stěžejním důvodem, proč při konání referenda není zajištěna jeho následná závaznost a platnost. V souvislosti s tímto faktem byla také přijata v roce 2008 novela, která snížila hranici účasti z původních 50 % na 35 %. Je ovšem otázkou, zda i takováto snížená hranice je dostačující pro velká města. Dle mého názoru by stálo za úvahu případné snížení pro takové případy, myslím, že by bylo reálné uvažovat o hranici cca 30 % a to pro města nad padesát tisíc obyvatel. Nicméně tyto oblasti nejsou jediným

„nešvarem“ stávající právní úpravy. Rád bych také zmínil oblast týkající se vyhlášení referenda zastupitelstvem, kde zákon umožňuje zastupitelstvu poměrně obstrukční proces v podobě prakticky volné dispozice s dobou a konkrétním dnem hlasování. Devadesáti denní lhůta je dle mého názoru nadměrná a domnívám se, že kratší lhůta v podobě třiceti dnů by byla zcela dostačující. Závěrem k této části bych chtěl zmínit spíše než přestupky na úrovni referend, tak soudní přezkum, který byl velkým přínosem a jenž zákon o místním referendu do právní úpravy zanesl. V posledních letech nabírá na důležitosti a zásadně ovlivňuje samotná referenda a jejich výsledek.

Dále jsem se zaměřil na stručný popis zakotvení a procesu institutů referend v některých zemích EU. Záměrně jsem vybral země z různých koutů Evropy, aby porovnání bylo výstižné. Většina evropských zemí místní i referenda vyšších územně samosprávných celků výslovně nezakotvuje. Ale jsou státy, jejichž Ústava tak činí. Jmenoval bych například země, jako jsou Francie, Belgie či Slovensko. Za zmínku stojí Francie, kdy „boj“ o rozšíření přímé demokracie dostal svých výsledků až ke konci dvacátého století a zásadním se stal rok 2003, kdy proběhla změna Ústavy, která do ní vtělila samosprávné referendum. Poměrně dlouhý průběh přijetí referend v rámci samosprávy byl i v Německu, kdy v roce 1995 pouze jedna spolková země umožňovala tento princip přímé demokracie a posledním, kdo tak učinil, byl v roce 2005 Berlín. Jak jsem již podotknul, v porovnání s ostatními zeměmi je Česká republika ve vztahu k přímé demokracii spíše v průměru a je jen otázkou, zda se i naše Ústava dočká případné implementace podobně jako např. ve Francii. Můj názor je takový, že krok směrem k otevřenosti přímé demokracie v podobě ústavního zakotvení referend na územní úrovni je na místě.

V závěru práce bylo cílem přiblížit konání místního referenda v komunální praxi. Referendum v Bystřici nad Pernštejnem mě zaujalo problematikou, které se týkalo. Jaderná energetika je v dnešním světě způsob výroby energie poměrně rozsáhlý, ale také dosti rozporuplný. Jednalo se o případ, kdy zastupitelstvo města rozhodovalo „bez rozvahy“ a jakékoliv reflexe v řadách občanů. Což se později projevilo i jako hlavní argument pro boj v komunálních volbách. Nicméně právě v tomto případě institut místního referenda byl ideální možností, jak problém vyřešit. Občané dokázali prosadit své právo a rozhodnout o navržené otázce, zda povolit výstavbu daného průmyslového závodu či nikoliv. Výsledek byl zcela jednoznačný a výstavba se odmítla. I když výsledek referenda dal najevo nesouhlas se záměrem stávajícího vedení města, starosta spolu s nejbližšími spolupracovníky v komunálních volbách suverénně zvítězili.

Díky mé bakalářské práci jsem se dočetl mnoho zajímavých informací a obohatil se o další vědomosti z této problematiky. Utvořil jsem si vlastní názor, a to nejen přímo na místní a krajské referendum jako takové, ale i na přímou demokracii jako celek.

Dle mého názoru byl cíl práce naplněn, je srozumitelná pro cílovou skupinu, které je určena, tedy veřejnost a výstižně vyobrazuje problematiku referend na územní úrovni v ČR a vybraných zemích EU.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- BARTÁKOVÁ, Petra. *Referenda ve vybraných zemích*. Srovnávací studie č. 1.178, (Parlamentní institut, Kancelář Poslanecké sněmovny, Parlament České republiky, 2006, 28 s.
- HENDRYCH, Dušan. *Správní právo. Obecná část. 8. vydání*, Praha: C. H. BECK, 2012, 826 s. ISBN: 978-80-7179-254-3
- JÜPTNER, Petr; POLINEC, Martin; Švec Kamil; a kol.: *Evropská lokální politika*, Edition, 2007, 251 s. ISBN: 978-80-254-1187-2
- JÜPTNER, Petr; POLINEC, Martin; a kol.: *Evropská lokální politika 2*, Edition, 2009, 413 s. ISBN: 978-80-254-3510-6
- KOČÍ, Roman. *Obecní samospráva v České republice: praktická příručka s judikaturou*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012. 240 s. ISBN: 978-80-87576-28-1
- PECHANEC, Pavel: *Přímá demokracie v České republice*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. 196 s. ISBN: 978-80-7357-700-1
- PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část. 8., dopl. a aktualiz. vyd.*, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 427 s. ISBN: 978-80-7239-207-0
- SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo. 3. aktualizované a upravené vydání*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 500 s. ISBN: 978-80-7478-002-8
- SMITH, Michael. *Občané v politice, studie k participativní a přímé demokracii ve střední Evropě*. Praha: ISEA, 2009, s. 84. ISBN: 978-80-903316-5-5
- ŠPOK, Radomír a kol.: *Místní referenda v České republice a ve vybraných zemích Evropské unie*, Institut pro evropskou politiku Europeum, 2006, 95 s. ISBN: 80-86993-01-9

Komentář

- RIGEL, Filip: *Zákon o místním referendu s komentářem a judikaturou*, Leges, 2011. 288 s. ISBN: 978-80-87212-85-1

Odborný časopis

- KADEČKA, S., RIGEL, F. *Kam směřuje česká právní regulace místního referenda?* Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 229-233. ISSN 1210-6410.

Právní předpisy

- Ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb.: Ústava České republiky, ve znění dalších ústavních zákonů
- Usnesení předsednictva České národní rady, Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 169/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 234/2006 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů
- Historická verze: zákon č. 129/2000 Sb. o krajích (krajské zřízení), ve znění zákona 231/2002 Sb.
- Ústavní zákon SNR č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, ve znění neskorších predpisov
- Zákon č. 369/1990 Zb , o obecnom zriadení, ve znění neskorších predpisov

Judikatura

- Usnesení Ústavního soudu ze dne 31. srpna 2006, sp. zn. II. ÚS 706/04.
- Nález Ústavního soudu ze dne 9. února 2005, sp. zn. Pl. ÚS 223/04
- Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 10. července 2006, sp. zn. 30 Ca 59/2006
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. března 2006, sp. zn. 10 Ca 37/2006

Internetové zdroje

- Vládní návrh zákona o místním referendu. www.psp.cz, 18. března 2003 [cit. 10. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=255>>
- Návrh zákona o krajském referendu (sněmovní tisk č. 737/0 ze dne 16.2.2009). www.psp.cz, 16. února 2009 [cit. 20. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?t=737&o=5>>
- Usnesení vlády České republiky: Příloha k usnesení vlády ze dne 2. listopadu 2005 č. 1399, Stanovisko vlády k návrhu Zastupitelstva Jihomoravského kraje na vydání zákona o krajském referendu a o změně některých zákonů (sněmovní tisk č. 1166). www.psp.cz, 2. listopadu 2005 [cit. 15. ledna 2015]. Dostupné na <http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/WebGovRes/3DF510F3B287E72DC12571B60070B334?OpenDocument>
- Vyhlášení výsledků hlasování. [online]. www.bystricenp.cz, 11. října 2014 [cit. 5. února 2015]. Dostupné na <<http://www.bystricenp.cz/mistni-referendum-10-11-10-2014/>>
- BÁRTA, Otakar. *Příprava investičního záměru* [online]. www.bystricebezradiace.cz, 5. června 2013 [cit. 31. ledna 2015]. Dostupné na <http://www.bystricebezradiace.cz/docs/investicni_zamer_UJP_Invest_sro.pdf>

- PAČES, Václav. Interview. In: *ČT 24 Otázky Václava Moravce*. [online]. www.ct24.cz, 8. 6. 2014. [cit. 2. února 2015].
Dostupný na <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1126672097-otazky-vaclava-moravce/214411030510608-otazky-vaclava-moravce-2-cast/titulky>>
- *Prezident vetoval zákon o krajském referendu*. [online]. www.ipravnik.cz, 22. března 2010 [cit.17.Ledna2015]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/aktuality/pd_1/art_6567/detail.aspx>

Shrnutí

Téma mé bakalářské práce je zaměřeno na místní a krajské referendum v rámci České republiky spolu s vybranými zeměmi Evropské unie. V úvodu je popsán vývoj těchto institutů v právním řádu České republiky spolu s jeho ústavním a zákonným zakotvením. Následně se zaměřuji na proces obou institutů, a to od iniciace až po konečné vyhlášení výsledků. Součástí této kapitoly jsou také přestupky a soudní přezkum v rámci referend. Následující kapitola se týká referend na územní úrovni ve vybraných zemích z Evropské unie. Poslední kapitola se zabývá příkladem z české komunální praxe, místního referenda v Bystřici nad Pernštejnem.

Resumé

The topic of my bachelor thesis is focused on local and regional referendum in the Czech Republic, along with selected countries of the European Union. The introduction describes the development of these institutes in the Czech legal system along with their constitutional and legal grounding. Then I focus on the process of both institutes, from the initiation to the final announcement of results. A part of this chapter are also misdemeanours and judicial review in referendums. The following chapter applies to referendums at the local level in selected countries of the European Union. The last chapter deals with an example from the Czech municipal practice, local referendum in Bystřice nad Pernštejnem.

Seznam klíčových slov

Přímá demokracie, Referendum, Místní referendum, Krajské referendum, Územní samospráva, Obec, Kraj, Zákon o místním referendu, Zákon o krajském referendu

List of keywords

Direct democracy, Referendum, Local referendum, Regional referendum, Municipal authorities, Municipality, County, Law of local referendum, Law of regional referendum